

Професору ІЛЛІ ІЛЛІЧУ ЧОРНЕЮ – 60

Відомому українському вченому-ботаніку й педагогу, завідувачу кафедри ботаніки, лісового й садово-паркового господарства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктору біологічних наук, професору Іллі Іллічу Чорнею виповнилося 60 років. Творча діяльність ювіляра пов'язана з Буковиною, де він вже тривалий час плідно досліджує рослинний покрив регіону, його антропогенну трансформацію, сприяє збереженню унікальних природних куточків краю та, найголовніше, виховує нове покоління біологів.

Ілля Ілліч народився 15 жовтня 1957 р. в с. Горбівці Глибоцького р-ну Чернівецької області. Односельці глибоко шанують Іллю Ілліча, його прізвище відкриває рубрику "Постаті" на офіційному сайті села. Після закінчення школи (1972) він навчався в Чернівецькому медичному училищі (1972–1976). Трудову діяльність розпочав у 1976 р. як помічник санітарного лікаря в Чернівецькій обласній санітарно-епідеміологічній станції, проте любов до природи, бажання пізнати таємниці рослинного світу привели його в 1978 р. на біологічний факультет Чернівецького державного університету, вечірнє відділення якого закінчив

у 1984 р., отримавши кваліфікацію "Біолог. Викладач біології та хімії". З 1986 р. розпочалася наукова діяльність Іллі Ілліча, він працює старшим лаборантом Ботанічного саду Чернівецького держуніверситету, пізніше – молодшим науковим співробітником (1987), асистентом кафедри ботаніки (1992), доцентом (2000–2002), а з 2003 р. і до тепер – завідувачем кафедри ботаніки цього вишу.

Ілля Ілліч Чорней – визнаний фахівець-флорист, геоботанік та фітосозолог, один із найкращих знавців рослинного світу Буковини, який може дати вичерпну відповідь на будь-які питання щодо наявності тих чи інших видів у регіональній флорі, їхнього поширення, еколого-ценотичної приуроченості, стану популяцій, синтаксономії. Він також добре обізнаний з історією краю, його етнографією, культурою, традиціями і під час екскурсій захоплено розповідає про найбільш цікаві події регіону та його особливості. Ілля Ілліч завжди користується першою ліпшою можливістю виїхати у природу, зібрати матеріал під час досліджень, поглибити свої знання місцевої флори та рослинності, передати їх колегам і учням. Здається, що немає такого місця на Буковині, де б не побував Ілля Ілліч, він знає всі найпотаємніші стежки, дороги до найвіддаленіших куточків краю.

Накопичені матеріали й спостереження у природі стали основою для його кандидатської та докторської дисертацій. Так, у 1997 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему "Флора верхів'я р. Білий Черемош (Українські Карпати), її аналіз та охорона", виконану під керівництвом д-ра біол. наук, професора В.І. Чопика. В цій роботі І.І. Чорней встановив таксономічний склад судинних рослин, що нараховує 688 видів, у т. ч. виявив два нові для флори України види – *Gentiana utriculosa* L. і *Crepis jacquinii* Tausch, один новий для флори Українських Карпат – *Ligularia bucovienensis* Nakai та 57 нових видів для регіону дослідження, здійснив структурний аналіз флори, зробив доповнення до флористичного районування Українських Карпат, дав загальну созологічну оцінку рослинного світу регіону.

© Я.П. ДІДУХ, В.В. ПРОТОПОПОВА, М.В. ШЕВЕРА, В.В. БУДЖАК, А.І. ТОКАРЮК, І.В. СКІЛЬСЬКИЙ, М.В. ВЕЛИЧКО, І.М. ДАНИЛИК, Р.Я. КІШ, В.П. КОРЖИК, 2017

У подальшому І.І. Чорней розширив межі своїх досліджень. У 2009 р. він захистив докторську дисертацію на тему "Флора Чивчино-Гринявських гір (Українські Карпати), її аналіз, антропогенна трансформація, генезис, охорона та раціональне використання" (науковий консультант д-р біол. наук, професор В.В. Протопопова). У цій роботі вперше здійснено комплексне монографічне дослідження флори одного з найцінніших у фітосозологічному відношенні флористичних регіонів Українських Карпат. Запропоновано новий методичний підхід для порівняльного аналізу систематичної структури флори та уточнений варіант списку ендеміків території Українських Карпат; критично проаналізована структура ареалу та наведено хорологічну характеристику; уточнено доповнено дані про центри поширення ендемічних видів в Українських Карпатах; проаналізовано причини порівняно низького рівня ендемізму флори. Вперше складено синтаксономічну схему рослинних угруповань Українських Карпат за участі ендеміків, внесено зміни й уточнення до схеми флористичного районування цього регіону; вперше проаналізовано особливості синантропізації флори Чивчино-Гринявських гір і розроблено методику застосування критеріїв виділення "Важливих ботанічних територій" для ідентифікації таких ділянок в Українських Карпатах й обґрунтовано доцільність використання "Важливих ботанічних територій" для оцінки моніторингу фіторізноманіття тощо.

Практичний аспект роботи І.І. Чорнея складають наукові обґрунтування і проекти створення чотирьох національних природних парків ("Вижницький", "Хотинський", "Черемоський" і "Верховинський") та низки інших об'єктів природно-заповідного фонду, розробка регіональної екомережі Чернівецької області.

В останній час інтереси вченого пов'язані з вивченням раритетних видів, рідкісних біотопів та інвазійних видів рослин у регіоні, до досліджень яких Ілля Ілліч активно залучає численних учнів. Спільні публікації з ними відзначаються науковою новизною, детальною регіональною інформативністю та ретельним опрацюванням. І.І. Чорней – автор і співавтор близько 500 наукових публікацій, у т. ч. 15 монографій.

Добре розуміючи величезну цінність гербарних матеріалів, І.І. Чорней доклав багато зусиль із впровадження гербарію Чернівецького національно-

го університету імені Юрія Федьковича (CHER), особливо персональних колекцій Ф. Гербіха та М. Гушуляка. Під його керівництвом співробітники кафедри здійснили велику наукову та технічну роботу з систематизації гербарних матеріалів минулих століть, суттєво поповнили їх новими зборами, виділили типові зразки тощо. Все це зробило гербарій університету доступним для роботи й відкрило можливість користування ним як вітчизняним, так і закордонним фахівцям.

Зліва направо: І.І. Чорней, М.М. Федорончук і В.І. Чопик вивчають ранньовесняні ефемероїди (Чернівецька обл., 2010 р.). Фото з особистого архіву В.В. Буджака

Основною діяльністю І.І. Чорнея є педагогічна, якій він віддається сповна. У Чернівецькому національному університеті Ілля Ілліч викладає такі загальні та спеціальні курси для студентів, як: "Ботаніка (систематика вищих рослин)", "Таксономія і номенклатура рослин", "Проблеми вивчення і збереження біорізноманіття", "Популяційна біологія". З 2015 р. проф. І.І. Чорней запрошено викладати в університет м. Радом (Польща), де він читає курс "Лікарські рослини".

Під керівництвом І.І. Чорнея захищено чотири кандидатські дисертації та дві готуються до захисту.

За наукові та педагогічні досягнення І.І. Чорней відзначений почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2007), Міністерства охорони навколишнього природного середовища України (2008), знаком "Відмінник освіти України" (2010), а згідно до наказу Мінмолодьспорту України (№ 535 від 07.06. 2011 р.) "Щодо затвердження пріоритетних напрямків вищих навчальних закла-

дів та наукових установ" він призначений керівником наукової школи "Охорона навколишнього середовища".

І.І. Чорней також здійснює різноманітну науково-організаційну діяльність. Він є головою Чернівецького відділення Українського ботанічного товариства, членом Центральної ради Українського ботанічного товариства, Наукової ради з проблем ботаніки та мікології при Відділенні Загальної біології НАН України, Національної комісії з питань Червоної книги України, спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій при Інституті ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій при Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, а до 2015 р. – спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій при Нікітському ботанічному саду – Національному науковому центрі Національної академії аграрних наук України. Ілля Ілліч – член редколегій "Українського ботанічного журналу", "Вісника Чернівецького національного університету (Біологічні системи)" та журналу "Сучасна фітоморфологія". Він також є заступником голови науково-технічних рад національних природних парків "Хотинський", "Вижницький" і "Черемоський", членом науково-технічних рад національних природних парків "Верховинський" і "Дністровський каньйон", координаційної ради з питань формування національної екомережі в Чернівецькій області.

Дослідження видів адвентивних рослин на Чернівецьщині з В.В. Протопоповою (2007 р.). Фото з особистого архіву В.В. Буджака

Не менш важлива для І.І. Чорнея громадська робота. Він очолює Буковинське товариство природодослідників, секцію охорони рослинного світу Чернівецької обласної організації Українського товариства охорони природи, є членом Громадської Ради при управлінні екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації, активно співпрацює з "Чернівецьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді".

Ентузіаст своєї справи, закоханий у природу рідного краю, завжди повний творчих задумів і планів, І.І. Чорней використовує кожен можливість для експедиційних виїздів, нехтуючи вільним часом і станом здоров'я. Він може долати десятки кілометрів, незважаючи на небезпеку, якщо йому потрібно з'ясувати якимсь питанням або зібрати матеріал для дослідження.

Людина праці й рідкісної енергії, вольова, віддана інтересам ботаніки, вчений зміг створити міцний, дружній колектив науковців, захоплених творчою працею, в якому всі допомагають один одному, радіють спільним успіхам, працюють на сучасному рівні. Під час роботи Ілля Ілліч діловитий, строгий, вимогливий, а поза роботою – привітний, турботливий, цінить дотепне слово, любить пожартувати, дуже добра й скромна людина, що забезпечує йому не лише повагу, але й щирі любов усіх оточуючих.

Колеги й учні щиро вітають вельмишановного Іллю Ілліча Чорнея з ювілеєм і зичать йому усіляких гараздів і нових творчих здобутків на ниві ботанічної науки.

Я.П. ДІДУХ, В.В. ПРОТОПОПОВА,
М.В. ШЕВЕРА, В.В. БУДЖАК, А.І. ТОКАРЮК,
І.В. СКІЛЬСЬКИЙ, М.В. ВЕЛИЧКО,
І.М. ДАНИЛИК, Р.Я. КІШ, В.П. КОРЖИК